הגדה של פסח

עין־חרוד

עֹמֶר

הַשֶּׁמֶשׁ בַּמַּעֲרָב יוֹרֶדֶת, שׁוֹקַעַת,
כָּסּוּ הַשָּׁמַיִם אֹדֶם חַכְלִיל.
מֵעֲיָרוֹת יְהוּדָה נוֹהֵר הָעָם
בְּקוֹל מִצְהָלוֹת וּבְקוֹל חָלִיל.
תְּרוּעַת גִּיל נִשָּׂאָה בָּאֲוִיר,
קוֹל שָׂשׂוֹן, קוֹל רִנָּה וָשִׁיר.

הַשָּׂדֶה בְּשִׁבֳּלָיו עוֹמֵד לַקָּצִיר,
כָּל שִׁבֹּלֶת מֵאָה שְׂעָרִים.
„בָּא הַשֶּׁמֶשׁ?” – הַקּוֹצֵר יִשְׁאַל.
„הֵן, הֵן וָהֵן” – יַעֲנֵהוּ הַקָּהָל.
הַאֶקְצֹר, וּבָזֶה הַמַּגָּל?”
„הֵן, הֵן וָהֵן” – יַעֲנֵהוּ הַקָּהָל.

טַל תֵּן לִרְצוֹת אַרְצָךְ
שִׁיתֵנוּ בְּרָכָה בְּדִיצָךְ
רֹב דָּגָן וְתִירוֹשׁ בְּהַפְרִיצָךְ
קוֹמֵם עִיר בָּהּ חֶפְצָךְ, בְּטַל.

טַל צַוֵּה שָׁנָה טוֹבָה וּמְעֻטֶּרֶת
פְּרִי הָאָרֶץ לְגָאוֹן וּלְתִפְאֶרֶת
עִיר כְּסֻכָּה נוֹתֶרֶת
שִׂימָהּ בְּיָדְךָ עֲטֶרֶת, בְּטַל.

טַל נוֹפֵף עֲלֵי אֶרֶץ בְּרוּכָה
מִמֶּגֶד שָׁמַיִם שַׂבְּעֵנוּ בְרָכָה
לְהָאִיר מִתּוֹךְ חֲשֵׁכָה
כַּנָּה אַחֲרֶיךָ מְשׁוּכָה, בְּטַל.

טַל יַעֲסִיס צוּף הָרִים
טְעַם בִּמְאֹדֶיךָ מֻבְחָרִים
חֲנוּנֶיךָ חַלֵּץ מִמַּסְגֵּרִים
זִמְרָה נַנְעִים וְקוֹל נָרִים בְּטַל.

טַל וְשֹׂבַע מַלֵּא אֲסָמֵינוּ
הֲכָעֵת תְּחַדֵּשׁ יָמֵינוּ
דּוֹד כְּעֶרְכְּךָ הַעֲמֵד שְׁמֵינוּ
גַּן רָוֶה שִׂימֵנוּ, בְּטַל.

טַל בּוֹ תְּבָרֵךְ מָזוֹן
בְּמַשְׁמַנֵּינוּ אַל יְהִי רָזוֹן
אֲיֻמָּה אֲשֶׁר הִסַּעְתָּ כַּצֹּאן
אָנָּא תָּפֵק רָצוֹן בְּטַל.

מגישי העמר מכריזים:

עמר תבואה חדשה!

מקבלי העמר שואלים:

מהו העמר ביד?

מגישי העמר עונים:

ברכת האדמה והעמל

עמר תבואה חדשה!

מקבלי העמר מקבלים את העמר
פונים אל הקהל ומכריזים:

עמר תבואה חדשה!

הקהל והילדים חוזרים:

עמר תבואה חדשה!

מקבלי העמר:

לשׂבע ולא לרזון!

הקהל והילדים חוזרים:

לשׂבע ולא לרזון!

מקבלי העמר:

לברכה ולא לקללה!

הקהל והילדים חוזרים:

לברכה ולא לקללה!

מקבלי העמר:

לחיים ולשלום!

הקהל והילדים חוזרים:

לחיים ולשלום!

מקבלי העמר:

שנת תבואה חדשה!

הקהל והילדים
ג׳ פעמים:

שנת תבואה חדשה!

שירה:

שנת תבואה חדשה מביאה ברכת האדמה. אסמינו ימלאו בר, יקבינו — תירוש, יצהר

הריני מוכן ומזומן לקים המצוה
לספר ביציאת מצרים

זכור את היום הזה אשר יצאתם ממצרים מבית עבדים!

הא

לחמא עניא די אכלו אבהתנא
בארעא דמצרים. כל דיכפין -
ייתי ויכול! כל דיצריך - ייתי
ויפסח! השתא הכא - לשנה
הבאה בארעא דישראל! השתא
עבדי - לשנה הבאה בני חורין!

שירה

מה נשתנה הלילה הזה מכל הלילות, שבכל הלילות אנו אוכלים חמץ ומצה – הלילה הזה כולו מצה.

שבכל הלילות אנו אוכלין שאר ירקות – הלילה הזה כולו מרור.

שבכל הלילות אנו אוכלין בין יושבין ובין מסובין – הלילה הזה כולנו מסובין.

ויפן כה וכה ויך את המצרי   ויבן את פתם ואת רעמסס

עבדים היינו לפרעה במצרים. ויוציאנו יי אלהינו משם ביד חזקה ובזרוע נטויה. ואילו לא הו־ציא הקדוש־ברוך־הוא את אבותינו ממצרים, הרי אנו ובנינו ובני בנינו משועבדים היינו לפרעה במצרים.

ואלה שמות בני ישראל הבאים מצרימה את יעקב. איש וביתו באו: ראובן, שמעון, לוי ויהודה, יששכר, זבולון ובנימין, דן, נפתלי, גד ואשר. ויהי כל נפש יוצאי ירך יעקב שבעים נפש. ובני ישראל פרו וישרצו וירבו ויעצמו במאוד מאוד, ותמלא הארץ אותם. ויקם מלך חדש על מצרים ויאמר אל עמו: הנה עם בני־ישראל רב ועצום ממנו, הבה ונתחכמה לו פן ירבה.

וישימו עליו שרי מסים למען ענותו בסבלותם, ויבן ערי מסכנות לפרעה, את פתם ואת רעמסס. וכאשר יענו אותו כן ירבה וכן יפרוץ. ויקוצו מפני בני־ישראל. ויעבידו מצרים את בני־ישראל בפרך. וימררו את חייהם בעבודה קשה בחומר ובלבנים ובכל עבודה בשדה, את כל עבודתם אשר עבדו אותם בפרך.

במתי מעט כמה שנאמר, בשבעים נפש ירדו אבותיך מצרימה. ועתה שמך ה׳ אלהיך ככוכבי השמים לרב. ויהי שם לגוי, מלמד שהיו ישראל מצוינים שם. גדול, עצום, כמה שנאמר ובני ישראל פרו וישרצו וירבו ויעצמו במאד מאד, ותמלא הארץ אותם. ורב, כמה שנאמר רבבה כצמח השדה נתתיך ותרבי ותגדלי ותבואי בעדי עדיים, שדים נכונו ושערך צימח ואת ערום ועריה. ואעבר עליך ואראך מתבוססת בדמיך ואמר לך בדמיך חיי, ואמר לך בדמיך חיי.

שירה:

זכור את היום הזה...

היו ישראל מקושים את הקש במדבר ורומסים בחומר ובקש: היה הקש נוקב את עקביהם והדם מתבוסס בחמר. רחל בת בנו של שותלח היתה הרה ללדת ורמסה בחמר עם בעלה ויצא הולד ממעיה ונתערב בתוך המלבן, וירד מיכאל והעלהו לפני כסא הכבוד. באותו לילה נגזר גזר־דין על מצרים.

ומשה היה רועה את צאן יתרו כהן מדין וינהג את הצאן אחר המדבר ויבא אל הר האלהים חורבה. וירא מלאך אדני אליו בלבת־אש מתוך הסנה וירא והנה הסנה בוער באש והסנה איננו אכל. ויאמר משה אסורה־

נא ואראה את המראה הגדול הזה: מדוע לא יבער הסנה? וירא אדני כי סר לראות ויקרא אליו אלהים מתוך הסנה ויאמר: משה, משה! ויאמר הנני. ויאמר: אַל תקרב הלום, של נעליך מעל רגליך, כי המקום אשר אתה עומד עליו אדמת קדש הוא. ויאמר: אנכי אלהי אביך, אלהי אברהם, אלהי יצחק ואלהי יעקב. ויסתר משה פניו, כי ירא מהביט אל האלהים. ויאמר אדני: ראה ראיתי את עני עמי אשר במצרים ואת צעקתם שמעתי מפני נוגשיו כי ידעתי את מכאוביו וארד להצילו מיד מצרים ולהעלותו מן הארץ ההיא אל ארץ טובה ורחבה — אל ארץ זבת חלב ודבש. ועתה הנה צעקת בני ישראל באה אלי וגם ראיתי את הלחץ אשר מצרים לוחצים אותם. ועתה לכה ואשלחך אל פרעה והוצא את עמי בני־ישראל ממצרים.

"הסנה בוער באש והסנה איננו אכל" — למה הראה לו הקב"ה למשה כענין הזה? לפי שהיה משה מחשב בלבו ואומר: שמא יהיו המצרים מכלים את ישראל? לפיכך הראהו הקב"ה אש בוערת וסנה איננו אכל. אמר לו: כשם שהסנה בוער באש ואיננו אכל, כך המצרים אינם יכולים לכלות את ישראל.

ויצו פרעה: כל הבן הילוד היאורה תשליכוהו

לך בוא מצרימה ובאת אל הנענים והאומללים, אל כל הנאנחים והנדכאים, ואמרת אליהם, כי עבדים הם — והם לא יבינו; ואמרת אליהם כי אומללים הם — והם לא ידעו; וכי גדול ענים וגדולים מכאוביהם ונורא לחצם — והם לא יאמינו; ופקחת את עיניהם בחוזק יד על כל ענים ועל כל לחצם — וגאלת אותם! ועם רב ימשך אחריך מקרב אחיך, אשר לא ידעת ואשר לא ידעוך עוד, ומקרב כל העם מסביב אשר רע ומר להם, והיית לאב המון אדם רב ולראש שבטיו ועשית מן התולעים — אדם, ומן האדם — עם, ומעפרות חול — ארץ.

שירה: עבדים היינו עתה בני חורין

ויוגד למלך מצרים כי ברח העם ויהפך לבב פרעה ועבדיו אל העם ויאמרו: מה זאת עשינו, כי שלחנו את ישראל מעבדנו! ויאסור את רכבו וירדוף אחרי בני ישראל. וישאו בני ישראל את עיניהם — והנה מצרים נוסע אחריהם וייראו מאד ויצעקו בני ישראל אל ה׳: ויאמרו אל משה: המבלי אין קברים במצרים לקחתנו למות במדבר? טוב לנו עבוד את מצרים ממותנו במדבר. ויאמר ה׳ אל משה: מה תצעק אלי? דבר אל בני ישראל ויסעו! ויולך ה׳ את הים ברוח קדים עזה כל הלילה וישם את הים לחרבה — ויבואו בני ישראל בתוך הים ביבשה. וירדפו מצרים ויבואו אחריהם כל סוס פרעה, רכבו ופרשיו אל תוך הים.

בשעה שיצאו ישראל ממצרים למה היו דומים? ליונה שברחה מפני הנץ ונכנסה לנקיק הסלע ומצאה שם הנחש מקנן, אם תכנס לפנים הרי הנחש נושף בה, תחזור לאחוריה — הרי הנץ עומד בחוץ לתפסה. מה עשתה היונה? התחילה צווחת ומטפחת באגפיה, כדי שישמע לה בעל השובך ויבוא ויצילה. כך היו ישראל דומים על הים: לירד לים לא היו יכולים, שעדיין לא נקרע להם הים; לחזור לאחוריהם לא היו יכולים, שכבר פרעה הקריב. מה עשו? „וייראו מאד ויצעקו בני ישראל אל ה׳״ — מיד „ויושע ה׳ ביום ההוא״.

בשעה שבקש הקב״ה להטביע את מצרים בים עמד עזא שׂר של מצרים ונשתטח לפני הקב״ה ואמר לפניו: רבונו של עולם, במדת הרחמים בראת עולמך, למה אתה רוצה להטביע את בני? מיד כנס הקב״ה כל פמליא של מעלה ואמר להם: הוו דנים ביני ובין עזא שׂר של מצרים. התחילו שׂרי האומות מלמדים סנגוריא על מצרים. כיון שראה מיכאל כך, רמז לגבריאל וטס למצרים טיסה אחת ושמט לבנה עם טיטה ותינוק אחד עמה ששקעוהו בבנין, ובא ועמד לפני הקב״ה ואמר: רבונו של עולם, כך שעבדו את בניך! מיד ישב עליהם הקב״ה במדת־הדין וטבעם בים. באותה שעה בקשו מלאכי השרת לומר שירה לפני הקב״ה, אמר להם הקב״ה:

מעשי ידי טובעים בים ואתם אומרים שירה לפני!

וינער ה׳ את מצרים בתוך הים ובני ישראל הלכו ביבשה בתוך הים

שירה:

אז ישיר משה ובני ישראל
אשירה לה׳ כי גאה גאה
סוס ורוכבו רמה בים

מצה זו

על שום מה. על שום שלא הספיק בצקם של אבותינו להחמיץ עד שנגלה עליהם מלך מלכי המלכים הקב״ה וגאלם. שנאמר ויאפו את הבצק אשר הוציאו ממצרים עגות מצות כי לא חמץ כי גרשו ממצרים ולא יכלו להתמהמה וגם צדה לא עשו להם.

מרור זה

על שום מה. על שום שמררו המצרים את חיי אבותינו במצרים. שנאמר וימררו את חייהם בעבודה קשה בחמר ובלבנים ובכל עבודה בשדה את כל עבודתם אשר עבדו בהם בפרך.

בכל דור ודור חייב אדם לראות את עצמו כאילו הוא יצא ממצרים.

שנאמר והגדת לבנך ביום ההוא לאמר: בעבור זה עשה ה׳ לי בצאתי ממצרים. לא את אבותינו בלבד גאל הקב״ה, אלא אף אותנו גאל עמהם. שנאמר ואותנו הוציא משם למען הביא אותנו לתת לנו את הארץ אשר נשבע לאבותינו.

לפיכך

אנחנו חייבים להודות, להלל ולשבח למי שעשה לאבותנו ולנו. הוציאנו מעבדות לחרות, מיגון לשמחה, מאבל ליום טוב ומאפלה לאור גדול, ומשעבוד לגאולה ונאמר לפניו שירה חדשה הללויה.

ב צ א ת

ישראל ממצרים,
בית־יעקב מעם לועז —
היתה יהודה לקדשו,
ישראל — ממשלותיו.
הים ראה — וינוס,
הירדן יסוב לאחור,
ההרים רקדו כאילים,
גבעות — כבני־צאן.
מה לך, הים, כי תנוס,
הירדן — תסוב לאחור,
ההרים — תרקדו כאילים,
גבעות — כבני־צאן.
מלפני אדון חולי ארץ,
מלפני אלוה יעקב,
ההופכי הצור אגם מים,
חלמיש — למעינו מים.

וארבעים שנה בלבלתם במדבר לא חסרו
שלמותיהם לא בלו ורגליהם לא בצקו.

קומו תועי מדבר, צאו מתוך השממה,
עוד הדרך רב, עוד רבה המלחמה.
רב לכם לנוע, לנוד בערבה,
ולפניכם פרושה דרך גדולה, רחבה.
רק ארבעים שנה נתע בין ההרים,
ובחול טמנו ששים רבוא פגרים.
אל־נא יעצרונו פגרי הנחשלים,
שבעבדותם מתו; נפסח על החללים.
ירקבו בקלונם, סרוחים על צרורותם,
שבכתפם נשאו ממצרים אותם.
ימתק למו חלומם, רוב בצלים, שומים,
דודים מלאי־בשר רבים ועצומים.
עוד היום או מחר יחלוק רוח קדים
עם העיט גופת אחרון העבדים.
קומו, איפוא, נדים! עזבו את השממה,
אך אל יעל קולכם, דרכו עוז בדממה,
פן צעדכם ירגיז מדבר ונרדמיו;
איש ואיש בלבבו ישמע הד פעמיו;
איש בלבבו ישמע קול־אלוה דובר:

לך! היום אל ארץ חדשה אתה עובר!
לא! לא לחם קלוקל, שלו ודגן שמים —
לחם עצב תאכל, פרי עמל־ידים!
לא! לא אוהל תוהו ועליות שחקים —
בית אחר תבנה, אוהל אחר תקים!
כי מלבד המדבר תחת השמים
עוד לאלוה עולם גדול רחב־ידים.
ומלבד ילל הישימון, דמי הציה,
תרגש תחת שמשו ארץ יפה־פיה.

(ח. נ. ביאליק

אני מאמין באמונה שלמה
בביאת המשיח
אף על פי שיתמהמה,
עם כל זה אני מאמין
עם כל זה אחכה לו
בכל יום שיבא.

שירה

קול ברמה נשמע
נהי בכי תמרורים
רחל מבכה על בניה
מאנה להנחם.

מתהום

הָאֲבַדּוֹן הֶעֱלוּ לִי שִׁירַת הֶחָרְבָּן
שְׁחוֹרָה כְּאוּדֵי לְבַבְכֶם;
שָׁאוּהָ בַּגּוֹיִם וּפוּצוּ בִּזְעוּמֵי אֱלֹהַּ.
וַחֲתוּ גֶחָלֶיהָ עַל רֹאשָׁם. — — —
הֲלֹא הִיא שִׁירַת הַזַּעַם, חוֹלְלוּהָ מוֹקְדֵי לֶהָבוֹת
בְּלֵיל הָעֲבָרוֹת
מִדַּם עוֹלָל וְיָשִׁישׁ וּכְבוֹד גְּוִיּוֹת־תַּרְשִׁישׁ קְדוֹשׁוֹת
שֶׁנָּפְלוּ חֲלָלוֹת...

(ח. נ. ביאליק)

היתה עלי יד־יהוה ויוציאני ברוח יהוה ויניחני בתוך הבקעה והיא מלאה עצמות: והעבירני עליהם סביב סביב והנה רבות מאד על־פני הבקעה והנה יבשות מאד: ויאמר אלי בן־אדם **התחיינה העצמות האלה** ואמר אדני יהוה אתה ידעת: ויאמר אלי הנבא על־העצמות האלה ואמרת אליהם העצמות היבשות שמעו דבר יהוה: כה אמר אדני יהוה לעצמות האלה הנה אני מביא בכם רוח וחייתם: **ונתתי עליכם גידים** והעליתי עליכם בשר וקרמתי עליכם עור ונתתי בכם רוח וחייתם וידעתם כי־אני יהוה: ונבאתי כאשר צויתי ויהי־קול כהנבאי והנה־רעש ותקרבו עצמות עצם אל־עצמו: וראיתי והנה עליהם גידים ובשר עלה ויקרם עליהם עור מלמעלה ורוח אין בהם: **ויאמר אלי** הנבא אל־הרוח הנבא בן־אדם ואמרת אל־הרוח כה־אמר אדני יהוה מארבע רוחות באי הרוח ופחי בהרוגים האלה ויחיו: והנבאתי כאשר צוני ותבוא בהם הרוח ויחיו ויעמדו על־רגליהם חיל גדול מאד מאד: ויאמר אלי בן־אדם העצמות האלה **כל־בית ישראל המה** הנה אמרים יבשו עצמותינו ואבדה תקותנו נגזרנו לנו: לכן הנבא ואמרת אליהם כה־אמר אדני יהוה הנה אני פותח את־קברותיכם **והעליתי אתכם מקברותיכם** עמי והבאתי אתכם אל־אדמת ישראל: וידעתם כי־אני יהוה בפתחי את־קברותיכם ובהעלותי אתכם מקברותיכם עמי: ונתתי רוחי בכם וחייתם והנחתי אתכם על־אדמתכם וידעתם כי אני יהוה דברתי ועשיתי נאם־יהוה: (יחזקאל)

שירה:

והיא

שעמדה לאבותינו ולנו, שלא אחד בלבד עמד עלינו לכלותנו, אלא שבכל דור ודור עומדים עלינו לכלותנו – והקדוש־ברוך־הוא מצילנו מידם.

כל הקהל קם על רגליו

שפוך

חמתך אל הגויים אשר לא ידעוך ועל ממלכות אשר בשמך לא קראו: כי אכל את יעקב ואת נוהו השמו. שפוך עליהם זעמך וחרון־אפך ישיגם: תרדוף באף ותשמידם מתחת שמי יי!

אל נא תאמר: הנה דרכי האחרונה.
את אור היום הסתירו שמי הענגה
זה היום נכספנו לו עוד יעל ויבוא,
מצעדנו עוד ירעים: „אנחנו פה".

שירה:

לשנה הבאה בני חורין

רבי יהושע אומר: בניסן נגאלו אבותינו ממצרים ובניסן עתידים להגאל.

*

כי יציאת מצרים אין לו הפסק. בכל דור ודור יש לנו שעבוד מצרים וברחמי ה׳ אנו יוצאים מהסבלות. נתיב הפדות עודנו מצפה לעם גאולה.

*

יציאת מצרים הוא בכל אדם ובכל זמן, בכל שנה ושנה, וגם בכל יום ויום יש בו בחינת פסח ויציאת מצרים.

שירה:

אליהו הנביא,
אליהו התשבי,
אליהו הגלעדי —
במהרה יבוא אלינו
עם משיח בן דוד.

וככה תאכלו אותו מתניכם חגורים, נעליכם ברגליכם ומקלכם בידכם

אני ישנה ולבי ער, קול דודי דופק: פתחי לי אחותי
רעיתי, יונתי תמתי, שראשי נמלא טל,
קווצותי רסיסי לילה.

כתנות פסים לבש הגן
וכסות רקמה מדי דשאו
ומעיל תשבץ עטה כל עץ
ולכל עין הראה פלאו
ולכל ציץ חדש לזמן חדש
יצא שוחק לקראת בואו

אך לפניהם שושן עובר
מלך על כל הורם כסאו
יצא מבין משמר עליו
וישנה את בגדי כלאו
מי לא ישתה יינו עליו
האיש ההוא ישא חטאו (אבן־עזרא)

בשוב ד׳ את שיבת ציון היינו כחולמים. אז יימלא שחוק פינו ולשוננו רינה. אז יאמרו בגויים: הגדיל יי לעשות עם אלה, הגדיל יי לעשות עמנו היינו שמחים. הזורעים בדמעה ברינה יקצורו.

שירה

שולחן עורך

קערה לסדר — נחושת — מהמאה הי"ח, הולנד
מתוך אוסף בית־הנכות „משכן לאמנות", עי"ח

נברך

על הגפן ועל פרי הגפן ועל תנובת השדה
ועל ארץ חמדה טובה ורחבה שהנחלת
לאבותינו ולנו לאכול מפריה ולשבוע מטובה.

קרב יום אשר הוא לא יום ולא לילה;
רם הודע כי לך יום אף לך הלילה;
שומרים הפקד לעירך כל היום וכל הלילה;
תאיר כאור יום חשכת לילה;

חסל סידור פסח כהלכתו
בכל משפטו וחוקתו.
כאשר זכינו לסדר אותו
כן נזכה לעשותו.

זך שוכן מעונה
קומם קהל עדת מי מנה.
בקרוב נהל נטעי כנה,
פדויים לציון ברנה:

אחד מי יודע. אחד אני יודע. אחד אלהינו שבשמים ובארץ.

שנים מי יודע. שנים אני יודע. שני לוחות הברית. אחד אלהינו שבשמים ובארץ.

שלשה מי יודע. שלשה אני יודע. שלשה אבות. שני לוחות הברית. אחד אלהינו שבשמים ובארץ.

ארבע מי יודע. ארבע אני יודע. ארבע אמהות. שלשה אבות. שני לוחות הברית. אחד אלהינו שבשמים ובארץ.

חמשה מי יודע. חמשה אני יודע. חמשה חמשי תורה. ארבע אמהות. שלשה אבות. שני לוחות הברית. אחד אלהינו שבשמים ובארץ.

ששה מי יודע. ששה אני יודע. ששה סדרי משנה. חמשה חמשי תורה. ארבע אמהות. שלשה אבות. שני לוחות הברית. אחד אלהינו שבשמים ובארץ.

שבעה מי יודע. שבעה אני יודע. שבעה ימי שבתא. ששה סדרי משנה. חמשה חמשי תורה. ארבע אמהות. שלשה אבות. שני לוחות הברית. אחד אלהינו שבשמים ובארץ.

שמונה מי יודע. שמונה אני יודע. שמונה ימי מילה. שבעה ימי שבתא. ששה סדרי משנה. חמשה חמשי תורה. ארבע אמהות. שלשה אבות. שני לוחות הברית. אחד אלהינו שבשמים ובארץ.

תשעה מי יודע. תשעה אני יודע. תשעה ירחי לידה. שמונה ימי מילה. שבעה ימי שבתא. ששה סדרי משנה. חמשה חמשי תורה. ארבע אמהות. שלשה אבות. שני לוחות הברית. אחד אלהינו שבשמים ובארץ.

עשרה מי יודע. עשרה אני יודע. עשרה דבריא. תשעה ירחי לידה. שמונה ימי מילה. שבעה ימי שבתא. ששה סדרי משנה. חמשה חמשי תורה. ארבע אמהות. שלשה אבות. שני לוחות הברית. אחד אלהינו שבשמים ובארץ.

אחד עשר מי יודע. אחד עשר אני יודע. אחד עשר כוֹכביא. עשרה דבריא. תשעה ירחי לידה. שמונה ימי מילה. שבעה ימי שבתא. ששה סדרי משנה. חמשה חמשי תורה. ארבע אמהות. שלושה אבות. שני לוחות הברית. אחד אלהינו שבשמים ובארץ.

שנים עשר מי יודע. שנים עשר אני יודע. שנים עשר שבטיא. אחד עשר כוֹכביא. עשרה דבריא. תשעה ירחי לידה. שמונה ימי מילה. שבעה ימי שבתא. ששה סדרי משנה. חמשה חמשי תורה. ארבע אמהות. שלשה אבות. שני לוחות הברית. אחד אלהינו שבשמים ובארץ.

שלשה עשר מי יודע. שלשה עשר אני יודע. שלשה עשר מדיא. שנים עשר שבטיא. אחד עשר כוכביא. עשרה דבריא. תשעה ירחי לידה. שמונה ימי מילה. שבעה ימי שבתא. ששה סדרי משנה. חמשה חמשי תורה. ארבע אמהות. שלשה אבות. שני לוחות הברית. אחד אלהינו שבשמים ובארץ.

חד גדיא

גדי אחד קנה אבא
בשני זוזים.
גדי אחד בשני זוזים,
חד גדיא, חד גדיא.

בא חתול ואכל את הגדי,
שקנה אבא בשני זוזים.
גדי אחד וכו׳...

בא כלב ונשך לחתול
שאכל את הגדי,
שקנה אבא בשני זוזים.
גדי אחד וכו׳...

בא מקל והכה את הכלב
שנשך לחתול, שאכל את הגדי,
שקנה אבא בשני זוזים.
גדי אחד וכו׳...

באה אֵש ושׂרפה את המקל,
שהכּה את הכּלב, שנשך לחתול,
שאכל את הגדי,
שקנה אבא בשני זוזים.
גדי אחד וכו׳...

באו מים וכבו את האש,
ששׂרפה את המקל, שהכּה את הכּלב,
שנשך לחתול, שאכל את הגדי,
שקנה אבא בשני זוזים.
גדי אחד וכו׳...

בא שור ושתה את המים,
שכּבו את האש, ששׂרפה את המקל,
שהכה את הכלב, שנשך לחתול,
שאכל את הגדי,
שקנה אבא בשני זוזים.
גדי אחד וכו׳...

בא השוחט ושחט את השור,
ששתה את המים, שכּבו את האש,
ששׂרפה את המקל, שהכּה את הכּלב,
שנשך לחתול, שאכל את הגדי,
שקנה אבא בשני זוזים.
גדי אחד וכו׳...

בא מלאך המות ושחט את השוחט,
ששחט את השור, ששתה את המים,
שכּבו את האש, ששׂרפה את המקל,
שהכה את הכלב, שנשך לחתול,
שאכל את הגדי,
שקנה אבא בשני זוזים.
גדי אחד בשני זוזים,
חד גדיא, חד גדיא.

קערה לסדר — בדיל — מהמאה הי״ח, גרמניה
מן האוסף של בית־הנכות „משכן לאמנות״, עי״ח